

ACTA UNIVERSITATIS LODZIENSIS FOLIA BOTANICA (Acta Univ. Lodz., Folia bot.)	3	347-351	1984
---	---	---------	------

KRONIKA

Ryszard Sowa

PROF. DR HAB. JAKUB MOWSZOWICZ
(5 XII 1901 - 18 XII 1983)

Profesor Jakub Mowszowicz urodził się 5 XII 1901 r. w Wilnie, gdzie w 1923 r. ukończył Państwowe Gimnazjum im. A. Mickiewicza. Studia odbył na Wydziale Matematyczno-Przyrodniczym Uniwersytetu Wileńskiego im. Stefana Batorego.

Już jako student III roku (1925 r.) związał się z Zakładem Botaniki Ogólnej, gdzie pod kierunkiem profesora P. Wiśniewskiego rozpoczął pracę naukową. Jednocześnie pracował zarobkowo w szkolnictwie powszechnym i w świetlicach szkolnych (1927-1931).

W 1931 r. uzyskał dyplom magistra filozofii w zakresie botaniki na podstawie pracy pt. "Trawy i turzycowate Wileńszczyzny ze szczególnym uwzględnieniem okolic Wilna i Trok", za którą otrzymał nagrodę Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

W latach 1931-1934 pracował w prywatnym gimnazjum w Wilnie. W 1934 r., po złożeniu przewidzianych ustawą egzaminów, uzyskał dyplom nauczyciela szkół średnich.

W 1936 r. na podstawie pracy "Flora i zespoły roślinne Gór Ponarskich i ich najbliższych okolic" otrzymał stopień doktora nauk ścisłych.

W latach od 1936 do 1939 pracował jako asystent wolontariusz w Katedrze Botaniki Ogólnej Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie.

W okresie 1940-1941 r. pracował na stanowisku asystenta w Katedrze Systematyki i Geografii Roślin Uniwersytetu Wileńskiego.

Od 1941 do 1943 r. przebywał w getcie wileńskim, gdzie mimo przymusowej, ciężkiej pracy fizycznej, działał w nielegalnym szkolnictwie podstawowym i średnim, ucząc biologii, geografii i chemii. W przeddzień likwidacji getta (23 IX 1943) zbiegł i ukrywał się przez 10 miesięcy u swoich koleżanek ze studiów uniwersyteckich.

Po wyzwoleniu Wilna (15 VII 1944) ponownie wrócił do pracy w Uniwersytecie Wileńskim, gdzie 2 VIII 1944 r. otrzymał nominację na docenta Katedry Geobotaniki. W tym samym roku został mianowany kierownikiem Katedry Geobotaniki, a następnie - kierownikiem Ogrodu Botanicznego w Wilnie.

1 VIII 1945 r. w ramach repatriacji przybył do Polski i na stałe osiedlił się w Łodzi. Od 1 X 1945 r. rozpoczął pracę w Uniwersytecie Łódzkim na stanowisku zastępcy profesora w Katedrze Botaniki Lekarskiej na Wydziale Farmaceutycznym. 1 V 1946 r. został mianowany kierownikiem Zakładu Systematyki i Geografii Roślin na Wydziale Matematyczno-Przyrodniczym UŁ. W tym samym roku w lecie z ramienia Ministerstwa Oświaty wyjechał do Francji, gdzie przez trzy miesiące pracował w stacji SIGMA w Montpellier, pod kierunkiem prof. dr Braun-Blanqueta. Po powrocie do kraju rozpoczął organizowanie od podstaw Zakładu Systematyki i Geografii Roślin, który początkowo składał się z jednego pomieszczenia, o powierzchni 7 x 9 m, mieszczącego się przy ul. Narutowicza 68.

W 1947 r. habilitował się na Wydziale Matematyczno-Przyrodniczym UŁ, na podstawie pracy "Conspectus Florae Vilmensis", a następnie został zatwierdzony jako docent systematyki i geografii roślin. W 1948 r. otrzymał nominację na profesora nadzwyczajnego.

W miarę upływu czasu Zakład Systematyki i Geografii Roślin, którym kierował wzbogacał się w coraz lepsze wyposażenie dydaktyczne i materialne oraz kadrę pracowników naukowo-dydaktycznych wykształconych w Uniwersytecie Łódzkim.

W latach 1945-1950 prowadził wykłady, ćwiczenia i wycieczki z systematyki roślin na Wydziale Farmaceutycznym UŁ. Od 1946 do 1947 r. wykładał ekologię roślin i fitosocjologię w Wyższej Szkole Gospodarstwa Wiejskiego w Łodzi oraz w okresie 1946-1949 systematykę roślin i fitogeografię w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Łodzi.

W roku 1950 Zakład Systematyki i Geografii Roślin UŁ został przeniesiony do kilkupokojowego pomieszczenia przy ul. Nowotki 18. Pozwoliło to m. in. na rozszerzenie i wzbogacenie zielnika, jak również księgozbioru. Wzrosła także znacznie liczba pracowników naukowo-dydaktycznych i technicznych, głównie ze względu na większą liczbę magistrantów wykonujących prace dyplomowe w Zakładzie.

W 1952 r. profesorowi J. Mowszowiczowi powierzono zorganizowanie i uruchomienie Wydziału Biologii i Nauk o Ziemi UŁ. Na wydziale tym w latach 1952-1972 prowadził wykłady z systematyki, ekologii i geografii roślin. W 1953 r. został powołany na kierownika Katedry Systematyki i Geografii Roślin UŁ.

W 1955 r. został mianowany przez ministra Szkolnictwa Wyższego prodziekanem Wydziału Biologii i Nauk o Ziemi UŁ; w latach 1956-1958 funkcję tę pełnił z wyboru. Od 1958 do 1962 r. był dwukrotnie wybierany dziekanem tegoż Wydziału.

W dniu 30 X 1958 r. uzyskał tytuł profesora zwyczajnego.

W 1968 r. Katedrę Systematyki i Geografii Roślin UŁ przeniesiono do obszernego i funkcjonalnego lokalu, w nowo zbudowanym gmachu Biologii UŁ, przy ul. Banacha 12/16.

W 1970 r. Katedra, po reorganizacji Wydziału Biologii i Nauk o Ziemi, otrzymała nazwę Zakładu Botaniki i weszła w skład Instytutu Botaniki i Zoologii UŁ. Kierownikiem Zakładu Botaniki pozostał profesor J. Mowszowicz.

1 X 1972 r. przeszedł na emeryturę. Po przejściu na emeryturę profesor J. Mowszowicz w dalszym ciągu intensywnie pracował naukowo. Po krótkiej chorobie zmarł w Łodzi dnia 18 XII 1983 r.

Profesor J. Mowszowicz jest autorem około 790 publikacji odnoszących się do wielu dziedzin botaniki: florystyki, taksonomii, fitosocjologii, ochrony przyrody, dendrologii, teratologii, dziko rosnących roślin użytkowych, leczniczych i trujących, historii botaniki, dydaktyki. Wśród tych publikacji są monografie, wydawnictwa książkowe, skrypty, artykuły naukowe, prace popularno-naukowe, recenzje. Przewiduje się, iż cała twórczość naukowa profesora J. Mowszowicza, wraz z podaniem bibliografii, będzie szczegółowo omówiona w jednym z następnych woluminów "Folia botanica".

Profesor J. Mowszowicz położył bardzo duże zasługi w zakresie kształcenia i wychowywania licznych specjalistów, absolwentów Wy-

działów: Farmacji, Matematyczno-Przyrodniczego oraz Biologii i Nauk o Ziemi UŁ, którzy pracują w różnych działach gospodarki i kultury narodowej, a także w dziedzinie przygotowania nowych kadr naukowych. Pod Jego kierunkiem wykonano 258 prac magisterskich, był promotorem 14 prac doktorskich, recenzentem 18 prac doktorskich i 12 prac habilitacyjnych (w tym 4 prac habilitacyjnych swoich uczniów); był także opiniodawcą 21 wniosków o tytuł profesora nadzwyczajnego i 11 o tytuł profesora zwyczajnego.

Pełniąc funkcję prodziekana (1955-1958) oraz następnie dziekana (1958-1962) Wydziału Biologii i Nauk o Ziemi UŁ, usilnie zabiegał, wielokrotnie angażując się osobiście, o właściwy rozwój młodej kadry naukowo-dydaktycznej całego Wydziału.

Poza działalnością naukową i dydaktyczną profesor J. Mowszowicz pełnił liczne obowiązki w ramach Uniwersytetu oraz częściowo poza Uczelnią. Między innymi w 1952 r. brał udział w Komisji Kwalifikacyjnej dla pomocniczych pracowników nauki na Wydziale Biologii i Nauk o Ziemi, w 1954 r. uczestniczył w pracach związanych z organizowaniem wystawy na temat "Dorobek naukowy Łodzi w I dziesięciolecie Polski Ludowej", w latach 1958-1960 był przewodniczącym Komisji Wydziałowej dla doboru kandydatów na I rok studiów. Od 1959 r. do 1974 r. pełnił funkcję przewodniczącego Wojewódzkiego Komitetu Ochrony Przyrody w Łodzi.

W okresie od 1966 do 1972 r. był członkiem Komitetu Botaniki przy II Wydziale PAN oraz w latach 1966-1975 członkiem Zespołu Historii Botaniki przy Zakładzie Historii Nauki i Techniki PAN.

Ponadto działał aktywnie w kilku towarzystwach naukowych, a mianowicie: w Łódzkim Towarzystwie Naukowym, Polskim Towarzystwie Botanicznym (członek honorowy od 1978 r.), Polskim Towarzystwie Przyrodników im. M. Kopernika, Polskim Towarzystwie Leśnym i Polskim Towarzystwie Farmaceutycznym.

W latach 1964-1971 zajmował stanowisko przewodniczącego Łódzkiego Oddziału Polskiego Towarzystwa Botanicznego oraz był członkiem Zarządu Głównego PTB.

Był także członkiem Ligi Ochrony Przyrody (członek honorowy od 1977 r.), Towarzystwa Przyjaciół Łodzi (członek honorowy od 1979 r.), oraz członkiem Związku Nauczycielstwa Polskiego.

Profesor J. Mowszowicz za swoją działalność naukową, organizatorską, dydaktyczną, popularyzatorską i społeczną otrzymał

liczne odznaczenia państwowe, odznaczenia i odznaki honorowe, nagrody i dyplomy.

Odszedł od nas zasłużony naukowiec, dobry organizator, wybitny pedagog, utalentowany popularyzator wiedzy o roślinach, człowiek o wielkiej wrażliwości na sprawy ludzkie. Pamięć o Nim pozostanie na długo w sercach tych, z którymi żył i pracował.